

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2026-2027
ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Β' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: 1 ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ: 12	ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ /ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ

1. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Β' Γενικού Λυκείου, Β' Τεύχος, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2012.
2. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Γ' Γενικού Λυκείου, Γ' Τεύχος, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2012.
3. Ανθολογία Νεοελληνικής Ποίησης, Για την Τρίτη Λυκείου, ΥΑΠ, Λευκωσία, 2004.
4. Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, Τόμος Β', ΥΠΠ, ΠΙ, ΥΑΠ, Λευκωσία, 2015.
5. Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2004.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ

Γενικός σκοπός του μαθήματος της Λογοτεχνίας στο Εσπερινό Λύκειο είναι η εξοικείωση των μαθητών/μαθητριών με τη λογοτεχνία ως **αισθητικό** και **κοινωνικοπολιτισμικό φαινόμενο**, με στόχο την καλλιέργεια του λογοτεχνικού γραμματισμού, τη διεύρυνση της μορφωτικής τους συγκρότησης και την ανάπτυξη της **κριτικής** και **αισθητικής** τους αντίληψης.

Η **Σύνοψη Στοιχείων Λογοτεχνικού Γραμματισμού** λειτουργεί ως **υποστηρικτικό εργαλείο** για τη **διδασκαλία** και την **αξιολόγηση** του μαθήματος. Περιλαμβάνει τα βασικά στοιχεία λογοτεχνικού γραμματισμού που αναμένεται να κατακτήσουν οι μαθητές/μαθήτριες κατά τη φοίτησή τους στο Εσπερινό Λύκειο και αποτελεί κοινό πλαίσιο αναφοράς για εκπαιδευτικούς και μαθητές/μαθήτριες. Για αναλυτικότερη ενημέρωση, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ανατρέχουν στο θεωρητικό υλικό για τον Λογοτεχνικό Γραμματισμό που είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του μαθήματος.

Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας βασίζεται στις αρχές της **διαφοροποιημένης διδασκαλίας**, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές εκπαιδευτικές εμπειρίες, τις μαθησιακές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες συνθήκες φοίτησης των μαθητών/μαθητριών. Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη διδασκαλία με ευελιξία, προσαρμόζοντας το περιεχόμενο, τις δραστηριότητες και την αξιολόγηση στις δυνατότητες, στον βαθμό ετοιμότητας και στις ανάγκες της κάθε τάξης. Παράλληλα, η διδασκαλία στο Εσπερινό Λύκειο αξιοποιεί τις επαγγελματικές, κοινωνικές και βιωματικές εμπειρίες των μαθητών/μαθητριών, ώστε η προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων να συνδέεται ουσιαστικά με την προσωπική τους πραγματικότητα και να ενισχύει τη συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία.

Βασικές αρχές της διδασκαλίας των λογοτεχνικών κειμένων αποτελούν η έμφαση στο **περιεχόμενο** και στα **διαχρονικά μηνύματά** τους, η σύνδεσή τους με το **ιστορικό**, **κοινωνικό** και **πολιτισμικό** τους πλαίσιο, η **επικαιροποίησή** τους, καθώς και η **διακειμενική**, η **διαθεματική** και η **διακαλλιτεχνική** προσέγγισή τους.

Οι τρεις άξονες του Προγράμματος Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών οργανώνεται γύρω από τρεις βασικούς άξονες:

Γνωστικό Περιεχόμενο: Εστιάζει στην καλλιέργεια του λογοτεχνικού γραμματισμού, στην ανάπτυξη της γλωσσικής και αισθητικής αγωγής, στην απόκτηση βασικών γνώσεων για τη λογοτεχνία και στην κατανόηση των κειμένων σε σχέση με το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό τους πλαίσιο. Παράλληλα, επιδιώκει την ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας και την ορθή αξιοποίηση της βασικής λογοτεχνικής ορολογίας.

Αξιακό Περιεχόμενο: Αποσκοπεί στην καλλιέργεια ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αξιών, στον σεβασμό της πολιτισμικής κληρονομιάς, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διαφορετικότητας, καθώς και στην ανάπτυξη αισθητικού κριτηρίου και υπεύθυνης κοινωνικής στάσης.

Κομβικές Δεξιότητες του 21ου αιώνα: Επιδιώκει την ανάπτυξη της αναλυτικής, συνθετικής και κριτικής σκέψης, την κατανόηση διαφορετικών οπτικών, την παραγωγή τεκμηριωμένου προφορικού και γραπτού λόγου και τη δημιουργική αξιοποίηση της λογοτεχνίας για την ερμηνεία της πραγματικότητας.

ΣΥΝΟΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
Τα γένη της Λογοτεχνίας	Ποίηση, πεζογραφία, θέατρο
Α. Δημοτική Ποίηση	
Εκφραστικά μέσα Αναγνώριση και λειτουργία τους στο ποίημα	Επανάληψη, παρήχηση, παρομοίωση, μεταφορά, προσωποποίηση, υπερβολή, σχήμα κύκλου, ασύνδετο σχήμα. <u>Λειτουργία:</u> (ενδεικτικά) προσφέρουν ρυθμό, ζωντανές εικόνες, έμφαση στο νόημα και συναισθηματική ένταση
Χαρακτηριστικά Δημοτικής Ποίησης	Κανόνας της ισομετρίας Δεκαπεντασύλλαβος στίχος Επαναλήψεις Σχήμα των τριών Σχήμα του αδυνάτου Τυπικά επίθετα (σταθεροί χαρακτηρισμοί προσώπων ή πραγμάτων) Λιτός και ζωντανός λόγος
Β. Παραδοσιακή Ποίηση	
Χαρακτηριστικά	Μέτρο, στροφές, ομοιοκαταληξία, λυρικό ύφος, συνάφεια τίτλου και περιεχομένου του ποιήματος
Εκφραστικά μέσα Αναγνώριση και λειτουργία τους στο ποίημα	Επανάληψη, παρήχηση, εικόνες (οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές, γευστικές, απτικές), παρομοίωση, μεταφορά, προσωποποίηση, αλληγορία, αντίθεση, ασύνδετο σχήμα, υπερβολή, κοσμητικά επίθετα <u>Λειτουργία:</u> (ενδεικτικά) προσφέρουν ρυθμό/μουσικότητα, δημιουργούν ζωντανές εικόνες, τονίζουν το νόημα και ενισχύουν τη συναισθηματική ένταση.
Το ποιητικό υποκείμενο: η «φωνή» που εκφράζεται στο ποίημα	Διάκριση ποιητικού υποκειμένου από τον δημιουργό του ποιήματος, δηλ. τον ποιητή
Γ. Μοντέρνα Ποίηση	
Χαρακτηριστικά	Ελεύθερος στίχος, απουσία μέτρου, απουσία ομοιοκαταληξίας, άνισες στροφές, χαλαρή στίξη, χαλάρωση της λογικής και νοηματικής αλληλουχίας, ασάφεια νοημάτων, σύμβολα, διασκελισμός, απλή και καθημερινή γλώσσα, αινιγματικός/αμφίσημος τίτλος σε σχέση με το περιεχόμενο του ποιήματος
Εκφραστικά μέσα Αναγνώριση και λειτουργία τους στο ποίημα	Επανάληψη, παρήχηση, εικόνες (οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές, γευστικές, απτικές), παρομοίωση, μεταφορά, προσωποποίηση, αλληγορία, αντίθεση, ασύνδετο σχήμα, υπερβολή, κοσμητικά επίθετα. <u>Λειτουργία:</u> (ενδεικτικά) προσφέρουν ρυθμό/μουσικότητα, δημιουργούν ζωντανές εικόνες, τονίζουν το νόημα και ενισχύουν τη συναισθηματική ένταση.

Το ποιητικό υποκείμενο: η «φωνή» που εκφράζεται στο ποίημα	Διάκριση ποιητικού υποκειμένου από τον δημιουργό του ποιήματος, δηλ. τον ποιητή
Ποιητική λέξη – Σύμβολο Σημασία και συμβολιστική λειτουργία της ποιητικής λέξης Συγκινησιακός χαρακτήρας της ποίησης	Η μεταφορική σημασία των λέξεων στα ποιήματα και η λειτουργία τους ως συμβόλων Λειτουργία του ποιητικού συμβόλου ως εμπλουτισμένου γλωσσικού σημείου με μεταφορικές σημασίες Συναισθηματική και νοηματική αλληλουχία λέξεων
Δ. Πεζογραφία	
Βασικές μορφές έντεχνης πεζογραφίας	Διήγημα, μυθιστόρημα, νουβέλα, χρονικό, μαρτυρίες, ημερολόγιο, βιογραφία, (αυτό)βιογραφία, αυτοβιογραφική αφήγηση, παραμύθι, ευθυμογράφημα
Ο αφηγητής: η «φωνή» που αφηγείται	Διάκριση αφηγητή από τον συγγραφέα (Ο αφηγητής ως πλασματικό πρόσωπο/δημιούργημα του συγγραφέα) Τύπος αφηγητή (συμμετοχή στην ιστορία): <u>Ομοδιηγητικός</u> : συμμετέχει στην ιστορία που αφηγείται είτε ως πρωταγωνιστής (<u>αυτοδιηγητικός</u>) είτε ως αυτόπτης μάρτυρας/ δευτερεύων χαρακτήρας. <u>Ετεροδιηγητικός</u> : δεν συμμετέχει καθόλου στην ιστορία (αόρατος παρατηρητής). Πρόσωπο αφήγησης: Πρωτοπρόσωπη αφήγηση (σε α' πρόσωπο) Τριτοπρόσωπη αφήγηση (σε γ' πρόσωπο)
Αφηγηματική δομή Τα δομικά στοιχεία της αφήγησης	Αφηγητής, πρόσωπα (χαρακτήρες, ήρωες) χώρος, χρόνος, ιστορία, επεισόδια, πλοκή (η οργάνωση και η εξέλιξη των γεγονότων)
Αφηγηματικοί τρόποι	Αφήγηση, διάλογος, περιγραφή, μονόλογος, σχόλιο <u>Λειτουργία</u> : συμβάλλουν στην εξέλιξη της δράσης, στην παρουσίαση των προσώπων, στη σκιαγράφηση των χαρακτήρων και στη δημιουργία ατμόσφαιρας.
Αφηγηματικές τεχνικές	Τρόποι απόδοσης του λόγου των προσώπων: ευθύς λόγος, πλάγιος λόγος Τεχνικές σχετικές με τον χρόνο: <u>αναδρομή</u> (επιστροφή της αφήγησης σε γεγονότα που προηγήθηκαν της κύριας δράσης), <u>πρόληψη/προοικονομία</u> (προαναγγελία γεγονότων που θα συμβούν αργότερα), <u>επιτάχυνση</u> (παράλειψη μέρους της ιστορίας ή περιληπτική του απόδοση), <u>επιβράδυνση</u> (καθυστέρηση της εξέλιξης της αφήγησης μέσω εκτενούς περιγραφής ή σχολιασμού), <u>επανάληψη</u>
Εκφραστικά μέσα Αναγνώριση και λειτουργία τους στο κείμενο	Επανάληψη, παρήχηση, εικόνες (οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές, γευστικές, απτικές), παρομοίωση, μεταφορά, προσωποποίηση, αλληγορία, αντίθεση, ασύνδετο σχήμα, υπερβολή, κοσμητικά επίθετα. <u>Λειτουργία</u> : (ενδεικτικά) προσφέρουν ρυθμό/μουσικότητα, δημιουργούν ζωντανές εικόνες, τονίζουν το νόημα και ενισχύουν τη συναισθηματική ένταση.
Παραμύθια Βασικοί τύποι και χαρακτηριστικά του παραδοσιακού παραμυθιού	Μοτίβα και εκφραστικοί τρόποι, ομοιότητες και διαφορές ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή ανάμεσα στα παραδοσιακά και στα σύγχρονα «ανατρεπτικά» παραμύθια επώνυμων συγγραφέων

Σχέση παραδοσιακών και σύγχρονων παραμυθιών	
Χιούμορ Τρόποι έκφρασης του χιούμορ στη λογοτεχνία και η λειτουργία τους	<u>Τρόποι έκφρασης του χιούμορ</u> : λογοπαίγνια, διφορούμενα μηνύματα, παρηχήσεις, επαναλήψεις, υπερβολή, ειρωνεία, σάτιρα, απρόσμενες ή ανατρεπτικές καταστάσεις, κωμικοί διάλογοι, άλλα γλωσσικά παιχνίδια <u>Λειτουργία</u> : δημιουργούν το κωμικό αποτέλεσμα, προκαλούν γέλιο ή χαμόγελο, σατιρίζουν πρόσωπα, συμπεριφορές ή κοινωνικές καταστάσεις, ανατρέπουν ή υπονομεύουν τη συμβατική αντίληψη των πραγμάτων, καλλιεργούν τον προβληματισμό μέσα από το χιούμορ.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ		Περίοδοι Διδασκαλίας
	ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)	
	Κείμενο 6: Διδώ Σωτηρίου, «Οι νεκροί περιμένουν» (ΚΝΕΛ Γ', σελ. 173- 179)	2
Δείκτες Επιτυχίας- Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα-Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας- Διδακτέα	
1. Να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή ή μη του αφηγητή στην ιστορία και το πρόσωπο στο οποίο γίνεται η αφήγηση, καθώς και τη λειτουργία τους στο πιο πάνω αφήγημα. 2. Να αναγνωρίζουν τους αφηγηματικούς τρόπους σε ένα αφηγηματικό κείμενο και να ερμηνεύουν τη λειτουργία τους.	1. α. Αναγνώριση του αυτοδιηγητικού αφηγητή και της πρωτοπρόσωπης αφήγησης. β. Συσχέτιση της επιλογής του αφηγητή με τον βιωματικό χαρακτήρα του κειμένου, την αξιοπιστία της μαρτυρίας και την αναβίωση των παιδικών αναμνήσεων γ. Ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η πρωτοπρόσωπη αφήγηση ενισχύει την αμεσότητα, τη νοσταλγική ατμόσφαιρα, τη συγκινησιακή φόρτιση και τη συμμετοχή του αναγνώστη. 2. α. Αναγνώριση των αφηγηματικών τρόπων (αφήγηση, περιγραφή, διάλογος, σχόλιο) β. Ερμηνεία της λειτουργίας τους: - αφήγηση: οργανώνει την εξέλιξη των γεγονότων και των αναμνήσεων, - περιγραφή: αποδίδει παραστατικά τον μικρασιατικό χώρο, τους ανθρώπους, τα έθιμα και την καθημερινή ζωή, - διάλογος: αποδίδει φυσικότητα, ζωντάνια και αναδεικνύει τις σχέσεις μεταξύ των προσώπων, - σχόλιο: αποκαλύπτει τις σκέψεις, τις αξιολογήσεις και τη νοσταλγική στάση της αφηγήτριας απέναντι στο παρελθόν. γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι αφηγηματικοί τρόποι συμβάλλουν στη δημιουργία μιας αυθεντικής	

3. Να κατανοούν μέσα από τη λογοτεχνία τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται οι σχέσεις των ανθρώπων.

εικόνας της μικρασιατικής κοινωνίας και στην ανάδειξη της ανθρώπινης διάστασης του κειμένου.

3. α. Αναγνώριση των διαφορετικών μορφών ανθρώπινων σχέσεων που παρουσιάζονται στο κείμενο (οικογενειακές, κοινωνικές, ταξικές, διαγενεακές και σχέσεις μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων).

β. Σύνδεση των ανθρώπινων σχέσεων με τις κοινωνικές αντιλήψεις, τις οικονομικές ανισότητες, τα ήθη, τις παραδόσεις και τις αξίες της μικρασιατικής κοινωνίας. Στο απόσπασμα αναδεικνύονται τόσο οι αντιθέσεις ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς όσο και οι σχέσεις αλληλεγγύης και καθημερινής συνύπαρξης.

γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο το κείμενο προβάλλει αξίες όπως η οικογενειακή συνοχή, η φιλοξενία, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, αλλά και κοινωνικά φαινόμενα όπως η ταξική διάκριση, η κοινωνική προκατάληψη και η φτώχεια, αναδεικνύοντας τη σύνθετη εικόνα της προπολεμικής μικρασιατικής κοινωνίας.

Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες:

1. Αξιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού ή ιστορικού ντοκιμαντέρ για τη Μικρασιατική Καταστροφή και το ιστορικό πλαίσιο του έργου. Στη συνέχεια, οι μαθητές/μαθήτριες συζητούν τον τρόπο με τον οποίο η συγγραφέας μεταπλάθει την ιστορική πραγματικότητα σε λογοτεχνική αφήγηση και αναδεικνύει τη ζωή, τις αξίες και τις ανθρώπινες σχέσεις της μικρασιατικής κοινωνίας.
2. Οι μαθητές/μαθήτριες μετασχηματίζουν ένα απόσπασμα της πρωτοπρόσωπης αφήγησης σε τριτοπρόσωπη και συγκρίνουν τις δύο εκδοχές, διερευνώντας πώς μεταβάλλονται η αμεσότητα, η αξιοπιστία, η συναισθηματική φόρτιση και η οπτική γωνία της αφήγησης.
3. Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν έναν εννοιολογικό χάρτη με βασικές έννοιες του κειμένου (οικογένεια, γειτονιά, συνύπαρξη, κοινωνικές τάξεις, παράδοση, αλληλεγγύη, φτώχεια, μνήμη) και παρουσιάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι έννοιες αυτές συνδέονται μεταξύ τους και συγκροτούν την εικόνα της μικρασιατικής κοινωνίας.
4. Αξιοποιώντας αποσπάσματα του κειμένου, οι μαθητές/μαθήτριες εντοπίζουν διαφορετικές μορφές ανθρώπινων σχέσεων (οικογενειακές, κοινωνικές, ταξικές, σχέσεις μεταξύ πλουσίων και φτωχών, ενηλίκων και παιδιών) και συζητούν πώς αυτές αντανakλούν τις αξίες, τις αντιλήψεις και την κοινωνική οργάνωση της μικρασιατικής κοινωνίας.

	ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ	
	Κείμενο 7: Μανόλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.» (ΚΝΕΛ Γ΄, σελ. 54-55)	1
Δείκτες Επιτυχίας-Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα-Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας- Διδακτέα	
1. Να προσδιορίζουν τα κύρια γνωρίσματα της Πρώτης Μεταπολεμικής Γενιάς, όπως αυτά εκφράζονται στο ποίημα. 2. Να αναγνωρίζουν τα βασικά εκφραστικά μέσα της ποιητικής γλώσσας και να κατανοούν τη λειτουργία τους.	1. α. Αναγνώριση βασικών γνωρισμάτων της Πρώτης Μεταπολεμικής Γενιάς στο ποίημα (πολιτικός και κοινωνικός προβληματισμός, λιτός και πεζολογικός λόγος, ειρωνική διάθεση, διάψευση των συλλογικών οραμάτων, κριτική στάση απέναντι στην εξουσία) β. Σύνδεση των γνωρισμάτων αυτών με το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της μεταπολεμικής Ελλάδας και της στρατιωτικής δικτατορίας γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο ο Μανόλης Αναγνωστάκης αξιοποιεί τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής ποίησης για να ασκήσει πολιτική και κοινωνική κριτική, να αναδείξει τη διάψευση των μεταπολεμικών προσδοκιών και να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με τη στάση του απέναντι στην ιστορία και την κοινωνία. 2. α. Αναγνώριση των βασικών εκφραστικών μέσων του ποιήματος (ειρωνεία, επαναλήψεις, αντιθέσεις, μεταφορές, διακειμενικές αναφορές, πεζολογικός λόγος) β. Ερμηνεία της λειτουργίας των εκφραστικών μέσων: • ειρωνεία: αποδομεί τον επίσημο δημόσιο λόγο και αποκαλύπτει την αντίθεση ανάμεσα στην προβαλλόμενη εικόνα της κοινωνίας και την πραγματικότητα της δικτατορίας, • επαναλήψεις: προσδίδουν έμφαση και αναδεικνύουν τη διαχρονικότητα της κοινωνικής και πολιτικής διάψευσης, • αντιθέσεις: προβάλλουν τη σύγκρουση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, στην ελπίδα και τη ματαίωση, • μεταφορές: συμπυκνώνουν βιώματα και ενισχύουν την ποιητική έκφραση του κοινωνικού και πολιτικού προβληματισμού, • διακειμενικές αναφορές: αξιοποιούνται για να συνομιλήσουν με προγενέστερα λογοτεχνικά και ιδεολογικά κείμενα, ενισχύοντας την ειρωνεία και την πολιτική κριτική του ποιήματος. • πεζολογικός λόγος: δημιουργεί αίσθηση αμεσότητας και ενισχύει τον ρεαλιστικό και καταγγελτικό χαρακτήρα του ποιήματος.	

3. Να κατανοούν σημασία του ποιητικού λεξιλογίου, των γλωσσικών επιλογών και των σημασιοδοτήσεων του ποιήματος. 4. Να εντοπίζουν στα κείμενα κώδικες αμφισημίας, όπως η ειρωνεία, και να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο αυτή ανατρέπει το έκδηλο νόημα και συμβάλλει στη διαμόρφωση του νοήματος. 5. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο επιδρά στη ζωή των ανθρώπων και διαμορφώνει την ατομική και συλλογική τους συνείδηση.	γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο τα εκφραστικά μέσα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ειρωνικής ατμόσφαιρας, της πολιτικής κριτικής και του νοήματος του ποιήματος. 3. α. Αναγνώριση του ποιητικού λεξιλογίου, των γλωσσικών επιλογών και των βασικών ποιητικών συμβόλων του ποιήματος («Τράπεζα Συναλλαγών», «τουριστικά γραφεία», «πρακτορεία μεταναστεύσεως», «παιδιά», «αλυσίδα», «Η Ελλάς των Ελλήνων»). β. Ερμηνεία της συμβολικής λειτουργίας βασικών λέξεων και σημασιοδοτήσεων του ποιήματος: • «Τράπεζα Συναλλαγών»: η κυριαρχία της οικονομικής λογικής και η υποταγή των ανθρώπινων αξιών στη λογική της συναλλαγής, • «τουριστικά γραφεία»: η μετατροπή της χώρας σε χώρο οικονομικής εκμετάλλευσης και κατανάλωσης, • «πρακτορεία μεταναστεύσεως»: ο κοινωνικός και οικονομικός εξαναγκασμός στη μετανάστευση, • «παιδιά»: οι διαδοχικές γενιές που κληρονομούν τις ίδιες διαψεύσεις, • «αλυσίδα»: η συνεχής αναπαραγωγή της ιστορικής και κοινωνικής ματαίωσης, • «Η Ελλάς των Ελλήνων»: ειρωνική αναφορά στο ιδεολογικό σύνθημα της δικτατορίας γ. Ανάλυση του τρόπου με τον οποίο το ποιητικό λεξιλόγιο, οι γλωσσικές επιλογές και τα ποιητικά σύμβολα διαμορφώνουν τον ειρωνικό τόνο, την πολιτική κριτική, τη συγκινησιακή ένταση και το ύφος του ποιήματος. 4. α. Αναγνώριση της ειρωνείας ως βασικού κώδικα αμφισημίας στο ποίημα β. Ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο η ειρωνεία ανατρέπει το έκδηλο νόημα, αποκαλύπτοντας την αντίθεση ανάμεσα στον επίσημο δημόσιο λόγο και την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της δικτατορίας. γ. Εξέταση της λειτουργίας της ειρωνείας στη διαμόρφωση του νοήματος του ποιήματος, μέσα από την αποδόμηση της πολιτικής προπαγάνδας, την αποκάλυψη της συλλογικής διάψευσης και την άσκηση κριτικής απέναντι στον αυταρχισμό, την κοινωνική αδράνεια και την αλλοτρίωση. 5. α. Εντοπισμός των βασικών στοιχείων του ιστορικού, κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου του ποιήματος (μεταπολεμική Ελλάδα, στρατιωτική δικτατορία, πολιτική καταπίεση, λογοκρισία, μετανάστευση) β. Συσχέτιση του ιστορικού, κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου με τις εμπειρίες, τις στάσεις και τους προβληματισμούς που αποτυπώνονται στο ποίημα.	
--	---	--

6. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους η λογοτεχνία αναδεικνύει κοινωνικά, ιστορικά και πολιτικά προβλήματα και να ερμηνεύουν τη σημασία τους για τη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης.

7. Να κατανοούν μέσα από τη λογοτεχνία τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται οι σχέσεις των ανθρώπων με την κοινωνία, την εξουσία και τις διαδοχικές γενιές.

γ. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο συμβάλλει στη διαμόρφωση της συλλογικής μνήμης, της πολιτικής συνείδησης και της κριτικής στάσης απέναντι στην εξουσία.

6. α. Αναγνώριση των κοινωνικών, ιστορικών και πολιτικών προβλημάτων που προβάλλονται στο ποίημα (δικτατορία, αυταρχισμός, λογοκρισία, πολιτική καταπίεση, αλλοτρίωση, μετανάστευση, διάψευση των συλλογικών προσδοκιών).

β. Σύνδεση των προβλημάτων αυτών με τη στάση των ανθρώπων απέναντι στην εξουσία, την ιστορία, τη συλλογική μνήμη και την κοινωνική ευθύνη, όπως αποτυπώνονται στο ποίημα.

γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο το ποίημα αναδεικνύει τη σημασία της ιστορικής μνήμης, της δημοκρατικής εγρήγορσης, της κριτικής σκέψης και της κριτικής και υπεύθυνης στάσης του πολίτη απέναντι σε κάθε μορφή αυταρχισμού και κοινωνικής αλλοτρίωσης.

7. α. Ανάλυση των σχέσεων που παρουσιάζονται στο ποίημα ανάμεσα στο άτομο και την εξουσία, στο άτομο και την κοινωνία, καθώς και ανάμεσα στις διαδοχικές γενιές.

β. Σύνδεση των σχέσεων αυτών με το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της μεταπολεμικής Ελλάδας και της στρατιωτικής δικτατορίας, όπως αποτυπώνονται μέσα από τις εμπειρίες, τις προσδοκίες και τις διαψεύσεις των ανθρώπων.

γ. Σχολιασμός του τρόπου με τον οποίο το ποίημα αναδεικνύει τη διαχρονική επίδραση της εξουσίας στις ανθρώπινες σχέσεις, τη μετάδοση των εμπειριών και των προσδοκιών από γενιά σε γενιά και την ευθύνη του ανθρώπου απέναντι στην κοινωνία και την ιστορία.

Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες:

1. Οι μαθητές/μαθήτριες παρακολουθούν συνέντευξη ή οπτικοακουστικό υλικό με τον Μανόλη Αναγνωστάκη και συζητούν πώς οι απόψεις του για την ποίηση, την πολιτική και τον ρόλο του ποιητή συνδέονται με το ποίημα «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.».
2. Αξιοποιώντας οπτικοακουστικό ή αρχειακό υλικό για τη δικτατορία των Συνταγματαρχών, οι μαθητές/μαθήτριες διερευνούν το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του ποιήματος και συζητούν πώς αυτό επηρεάζει τη θεματολογία, τη γλώσσα και τη στάση του ποιητικού υποκειμένου.
3. Οι μαθητές/μαθήτριες εντοπίζουν στο ποίημα στοιχεία ειρωνείας και διακειμενικότητας και συζητούν πώς αυτά ανατρέπουν το κυριολεκτικό νόημα και υπηρετούν την πολιτική κριτική του ποιήματος.
4. Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν έναν εννοιολογικό χάρτη με βασικές έννοιες του ποιήματος («συναλλαγή»,

	«μετανάστευση», «η Ελλάς των Ελλήνων», «μνήμη», «ελπίδα», «εξουσία», «δικτατορία») και παρουσιάζουν τον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδέονται μεταξύ τους, αναδεικνύοντας την κοινωνική και πολιτική κριτική του ποιήματος.	
	ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
	Κείμενο 8: Γ. Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (ΚΚΛ Β΄, σελ. 227- 231)	1
Δείκτες Επιτυχίας- Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα-Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας- Διδακτέα	
1. Να κατανοούν τα γραμματικά πρόσωπα της αφηγηματικής γλώσσας και τα δομικά στοιχεία της αφήγησης. 2. Να αναγνωρίζουν τη συμμετοχή ή μη του αφηγητή στην ιστορία και το πρόσωπο στο οποίο γίνεται η αφήγηση, καθώς και να κατανοούν τη λειτουργία τους στο συγκεκριμένο αφήγημα. 3. Να αναγνωρίζουν τους αφηγηματικούς τρόπους σε ένα αφηγηματικό κείμενο.	1. α. Αναγνώριση των γραμματικών προσώπων της αφηγηματικής γλώσσας και των βασικών δομικών στοιχείων της αφήγησης (αφηγητής, πρόσωπα, χώρος, χρόνος, ιστορία, επεισόδια, πλοκή) στο διήγημα β. Συσχέτιση των δομικών στοιχείων με την εξέλιξη της ιστορίας του Πετρή και του Αρτέμη, καθώς και με τη σταδιακή κορύφωση των γεγονότων που οδηγούν στη θυσία του τελευταίου. γ. Ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η οργάνωση της αφήγησης αναδεικνύει τη μορφή του Πετρή, τη σχέση του με τον Αρτέμη και τη σύνδεση του προσωπικού δράματος με τον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ. 2. α. Αναγνώριση του ετεροδιηγητικού αφηγητή και της τριτοπρόσωπης αφήγησης, καθώς και διάκρισή του από τον συγγραφέα. β. Συσχέτιση της επιλογής του ετεροδιηγητικού αφηγητή με την αφηγηματική οργάνωση του κειμένου και την ανάδειξη της μορφής του Πετρή, του εσωτερικού του κόσμου, της σχέσης του με τον Αρτέμη και της σταδιακής ψυχικής του μεταμόρφωσης. γ. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η επιλογή του ετεροδιηγητικού αφηγητή συμβάλλει στην ευρύτερη εποπτεία των γεγονότων, στη συγκινησιακή ένταση και στην ανάδειξη του προσωπικού δράματος ως συλλογικού βιώματος του κυπριακού ελληνισμού κατά τον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ. 3. α. Αναγνώριση των αφηγηματικών τρόπων του διηγήματος (αφήγηση, περιγραφή, διάλογος, μονόλογος σχόλιο) και του τρόπου με τον οποίο εναλλάσσονται κατά την εξέλιξη της αφήγησης. β. Συσχέτιση της λειτουργίας των αφηγηματικών τρόπων με την παρουσίαση των προσώπων, την απόδοση	

4. Να κατανοούν τη λειτουργία του χρόνου στην αφήγηση. 5. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική και συλλογική τους συνείδηση. 6. Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία αναδεικνύει στοιχεία της πολιτισμικής κληρονομιάς και συμβάλλει στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας. 7. Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία αναδεικνύει κοινωνικά, ιστορικά και πολιτικά προβλήματα και τις επιπτώσεις τους στη ζωή των ανθρώπων.	της κυπριακής υπαίθρου, την εξέλιξη της δράσης και την κορύφωση του προσωπικού και ιστορικού δράματος γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο η εναλλαγή αφήγησης, περιγραφής, διαλόγου και σχολίου συμβάλλει στη δημιουργία συγκινησιακής έντασης, στην ανάδειξη της προσωπικότητας του Πετρή και στη σύνδεση του ατομικού βιώματος με το συλλογικό ιστορικό γεγονός. 4. α. Κατανόηση του χρόνου της ιστορίας και του χρόνου της αφήγησης στο διήγημα. β. Σύνδεση των αφηγηματικών τεχνικών που σχετίζονται με τον χρόνο (κυρίως επιτάχυνση και επιβράδυνση) με την εξέλιξη της αφήγησης και την κορύφωση των γεγονότων. γ. Σχολιασμός του τρόπου με τον οποίο η χρονική οργάνωση της αφήγησης αναδεικνύει την πορεία του Πετρή από την καθημερινότητα στην τραγική δοκιμασία και συνδέει το προσωπικό του βίωμα με το ιστορικό γεγονός του Απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ. 5. α. Αναγνώριση των βασικών στοιχείων του ιστορικού και κοινωνικού πλαισίου του διηγήματος (Απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ, βρετανική αποικιοκρατία, μαθητικές διαδηλώσεις, θυσία του Πετράκη Γιάλλουρου) β. Συσχέτιση του ιστορικού πλαισίου με τις επιλογές, τις στάσεις, τις αξίες και τις αντιδράσεις των προσώπων, ιδιαίτερα του Πετρή και του Αρτέμη γ. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο το ιστορικό γεγονός μεταπλάθεται σε λογοτεχνική αφήγηση, μετατρέποντας την προσωπική δοκιμασία σε συλλογικό βίωμα και αναδεικνύοντας τη σημασία της ιστορικής μνήμης, της εθνικής συνείδησης και της ελευθερίας. 6. α. Αναγνώριση των στοιχείων της κυπριακής πολιτισμικής κληρονομιάς που προβάλλονται στο διήγημα (η ζωή στην κυπριακή ύπαιθρο, η σχέση με τη γη, η οικογένεια, η ελληνική παιδεία, η σχέση με την πατρίδα και ο Απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ) και συσχέτισή τους με τις αξίες και τις επιλογές των προσώπων. β. Σχολιασμός του τρόπου με τον οποίο το διήγημα αναδεικνύει την πολιτισμική κληρονομιά ως στοιχείο της εθνικής ταυτότητας, μέσα από τη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τον τόπο, την ιστορική μνήμη, την ελευθερία και τη θυσία. 7. α. Εντοπισμός των κοινωνικών, ιστορικών και πολιτικών προβλημάτων που προβάλλονται στο διήγημα (βρετανική αποικιοκρατία, αγώνας για την ελευθερία, βία, θυσία, ανθρώπινος πόνος) και συσχέτισή τους με τις εμπειρίες και τις επιλογές των προσώπων. β. Σχολιασμός του τρόπου με τον οποίο το διήγημα αναδεικνύει τη σημασία της ελευθερίας, της ανθρωπίνης
---	---

	αξιοπρέπειας, της ιστορικής μνήμης και της συλλογικής ευθύνης. <u>Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες:</u> 1. Οι μαθητές/μαθήτριες διερευνούν τη ζωή, τη δράση και τη θυσία του Πετράκη Γιάλλουρου και συζητούν τον τρόπο με τον οποίο το ιστορικό γεγονός μεταπλάθεται σε λογοτεχνική αφήγηση στο διήγημα, αναδεικνύοντας τη σχέση ανάμεσα στην ιστορική πραγματικότητα και τη λογοτεχνική δημιουργία. 2. Οι μαθητές/μαθήτριες συγκρίνουν τον «Πορτοκαλόκηπο» με άλλα λογοτεχνικά κείμενα της κυπριακής λογοτεχνίας ή της νεοελληνικής λογοτεχνίας που αναφέρονται στον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ (1955–1959) και εξετάζουν πώς διαφορετικοί δημιουργοί αποδίδουν τις εμπειρίες του αγώνα, τη θυσία, την ελευθερία και τη συλλογική μνήμη.	
	Κείμενο 9: Κώστας Μόντης, «Τρίτο Γράμμα στη μητέρα, ζ΄» (https://logom.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/didakti_koyliko)	2
Δείκτες Επιτυχίας- Προσδοκώμενα Μαθησιακά- Αποτελέσματα- Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας- Διδακτέα	
1. Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα το ποιητικό υποκείμενο (η «φωνή» που εκφράζεται στο ποίημα). 2. Να κατανοούν τη σημασία του ποιητικού λεξιλογίου και να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα της ποίησης. 3. Να αναγνωρίζουν τα βασικά εκφραστικά μέσα της ποιητικής γλώσσας και να κατανοούν τη λειτουργία τους.	1. α. Διάκριση του ποιητικού υποκειμένου από τον δημιουργό του ποιήματος, Κώστα Μόντη β. Συσχέτιση του ποιητικού υποκειμένου με τη συλλογική εμπειρία της προσφυγιάς, της απώλειας και της διάψευσης, όπως εκφράζεται μέσα από την προσφώνηση προς τη μητέρα και τη χρήση του α΄ πληθυντικού προσώπου. 2. α. Εντοπισμός του ποιητικού λεξιλογίου και των βασικών σημασιοδοτήσεων του ποιήματος β. Ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο λέξεις και φράσεις του ποιήματος εκφράζουν την εμπειρία της εισβολής, της προσφυγιάς, της απώλειας και της διάψευσης. 3. α. Εντοπισμός των βασικών εκφραστικών μέσων του ποιήματος (επανάληψη, εικόνες, μεταφορά, αντίθεση, ειρωνεία) και χαρακτηριστικών παραδειγμάτων β. Ερμηνεία της λειτουργίας τους: • Επανάληψη: ενισχύει τον θρήνο και τη συγκινησιακή ένταση («Μητέρα», «Τώρα πια»), • Εικόνες: αποδίδουν παραστατικά την ερήμωση και τις συνέπειες της εισβολής («εγκαταλελειμμένο στρατόπεδο», «μισογκρεμισμένα παραπήγματα»),	

4. Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στην ποίηση «του εμείς» και να κατανοούν τη λειτουργία της στο συγκεκριμένο ποίημα. 5. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική και τη συλλογική του συνείδηση. 6. Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών που αποτυπώνονται σε αυτά.	• Μεταφορά: συμπυκνώνει το συλλογικό βίωμα της ταπείνωσης και της εκμετάλλευσης («γίναμε εμπόριο»), • Ειρωνεία: αναδεικνύει την απογοήτευση από τη στάση της διεθνούς κοινότητας («να φροντίσουν», «η υπόθεσή μας είναι υπόθεση ολοκλήρου του κόσμου»). γ. Αποτίμηση της συμβολής των εκφραστικών μέσων στην ανάδειξη του συλλογικού τραύματος, της απώλειας και της διάψευσης που βιώνει ο κυπριακός ελληνισμός μετά την τουρκική εισβολή. 4. α. Αναγνώριση της συλλογικής φωνής που εκφράζεται στο ποίημα μέσα από τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου («περιφερόμαστε», «γίναμε», «μας»). β. Σχολιασμός του τρόπου με τον οποίο η ποίηση του «εμείς» εκφράζει το κοινό βίωμα της προσφυγιάς, της απώλειας, της διάψευσης και της συλλογικής μνήμης του κυπριακού ελληνισμού μετά την τουρκική εισβολή. 5. α. Προσδιορισμός των βασικών στοιχείων του ιστορικού πλαισίου του ποιήματος (τουρκική εισβολή, κατοχή, προσφυγιά, αγνοούμενοι) και σύνδεσή τους με τα βιώματα που εκφράζονται στο ποίημα. β. Ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο τα ιστορικά γεγονότα διαμορφώνουν τη συλλογική μνήμη και συνείδηση, όπως αποτυπώνεται μέσα από την ερήμωση του τόπου, την απώλεια, τον πόνο και τη διάψευση των προσδοκιών. 6. α. Αναγνώριση του ιστορικού και γραμματολογικού πλαισίου του ποιήματος και συσχέτισή του με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής και της μεταπολεμικής Κύπρου β. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο η ιστορική πραγματικότητα επηρεάζει τη θεματολογία, το ύφος και τις ιδέες του ποιήματος, αναδεικνύοντας τη μνήμη, την προσφυγιά, την απώλεια και την ευθύνη απέναντι στην ιστορία. <u>Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες:</u> 1. Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν ιστορικό ή οπτικοακουστικό υλικό για την τουρκική εισβολή του 1974 και συζητούν πώς το ιστορικό γεγονός μετασχηματίζεται σε ποιητικό λόγο, αναδεικνύοντας τη συλλογική εμπειρία της προσφυγιάς, της απώλειας και της διάψευσης. 2. Οι μαθητές/μαθήτριες εντοπίζουν στο ποίημα λέξεις, εικόνες και εκφραστικά μέσα που αποδίδουν το συλλογικό τραύμα και συζητούν τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στη διαμόρφωση του νοήματος και της συγκινησιακής ατμόσφαιρας.	
--	---	--

	3. Στο πλαίσιο της δημιουργικής γραφής, οι μαθητές/μαθήτριες συνθέτουν σε ποιητικό λόγο την υποτιθέμενη απάντηση της μητέρας στο γράμμα του ποιητικού υποκειμένου, διατηρώντας το ύφος και τη θεματική του ποιήματος. 4. Οι μαθητές/μαθήτριες μετατρέπουν τον λόγο του ποιητικού υποκειμένου σε δραματικό μονόλογο και συζητούν πώς μεταβάλλονται η εκφραστικότητα, η συγκινησιακή ένταση και η πρόσληψη του ποιητικού λόγου.	
	Κείμενο 10: Παντελής Μηχανικός, «Ονήσιλος» (ΚΚΛ Β', σελ. 197)	1
Δείκτες Επιτυχίας-Προσδοκώμενα Μαθησιακά- Αποτελέσματα-Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας-Διδακτέα	
1. Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα το ποιητικό υποκείμενο (η «φωνή» που εκφράζεται στο ποίημα). 2. Να κατανοούν τη σημασία του ποιητικού λεξιλογίου και να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα τους ποιήσεων. 3. Να αναγνωρίζουν τα βασικά εκφραστικά μέσα τους ποιητικής γλώσσας και να κατανοούν τη λειτουργία τους.	1. α. Διάκριση του ποιητικού υποκειμένου από τον δημιουργό του ποιήματος, Παντελή Μηχανικό και προσδιορισμός τους συλλογικής φωνής που εκφράζεται στον «Ονήσιλο». β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η φωνή του ποιητικού υποκειμένου εκφράζει την ιστορική μνήμη, τον αγώνα για την ελευθερία και τη διαχρονική παρουσία του Ονήσιλου ως συμβόλου αντίστασης. 2. α. Κατανόηση της μεταφορικής σημασίας των λέξεων και της λειτουργίας των βασικών συμβόλων του ποιήματος («Ονήσιλος», «καύκαλο», «μέλισσες», «βάρβαροι», «Σαλαμίνα»). β. Διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο το ποιητικό λεξιλόγιο και τα σύμβολα εκφράζουν την ανάγκη για αφύπνιση, καταδικάζουν τον εφησυχασμό και αναδεικνύουν την ευθύνη του κυπριακού ελληνισμού απέναντι στην ιστορία, μέσα από χαρακτηριστικές λέξεις και φράσεις του ποιήματος. 3. α. Εντοπισμός των βασικών εκφραστικών μέσων του ποιήματος (επανάληψη, μεταφορά, εικόνες, αντίθεση) και αναγνώριση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, της «Δέκα χρόνια...», «Δέκα χιλιάδες μέλισσες», «παχύ της δέρμα», «ποδοβολητό των βαρβάρων». β. Ερμηνεία της λειτουργίας των εκφραστικών μέσων: - Επανάληψη: τονίζει την επίμονη αλλά μάταιη προσπάθεια αφύπνισης του λαού («Δέκα χρόνια...», «Δέκα χιλιάδες μέλισσες...»), - Μεταφορά: αποδίδει συμβολικά την αδιαφορία και την πνευματική αδράνεια («παχύ της δέρμα»),	

4. Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στην ποίηση «του εμείς» και να κατανοούν τη λειτουργία τους στο συγκεκριμένο ποίημα. 5. Να αναγνωρίζουν στοιχεία θεατρικότητας στο λογοτεχνικό κείμενο. 6. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική και τη συλλογική συνείδησή τους. 7. Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία αναδεικνύει στοιχεία τους πολιτισμικής κληρονομιάς και συμβάλλει στη διαμόρφωση τους εθνικής ταυτότητας.	• Εικόνες: ζωντανεύουν τη μορφή του Ονήσιλου και δημιουργούν δραματική ένταση («ένα καύκαλο... γεμάτο μέλισσες», «το ποδοβολητό των βαρβάρων», «το θρυμμάτισε απάνω στο κεφάλι μου»), • Αντίθεση: αναδεικνύει τη σύγκρουση ανάμεσα στην προσπάθεια αφύπνισης του Ονήσιλου και στην αδιαφορία των ανθρώπων. γ. Κατανόηση τους συμβολής των εκφραστικών μέσων στη διαμόρφωση του δραματικού τόνου του ποιήματος, στην ανάδειξη της ευθύνης των ανθρώπων απέναντι στην ιστορία και στην προβολή του διαχρονικού μηνύματος της επαγρύπνησης. 4. α. Διάκριση της συλλογικής φωνής του ποιήματος μέσα από τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου («να της κεντρίσουν», «να της ξυπνήσουν», «χωρίς τίποτα να νιώσουμε») και συσχέτισή της με το συλλογικό βίωμα του κυπριακού ελληνισμού β. Κατανόηση τους λειτουργίας τους ποίησης του «εμείς» στην ανάδειξη της συλλογικής ευθύνης, της αδιαφορίας απέναντι στα προειδοποιητικά μηνύματα της ιστορίας και την ανάγκη ιστορικής εγρήγορσης. 5. α. Εντοπισμός στοιχείων θεατρικότητας στο ποίημα, της η παρουσία του Ονήσιλου ως δραματικού προσώπου, η δράση, οι κινήσεις και οι σκηνικές εικόνες («Άρπαξε το καύκαλό του / και το θρυμμάτισε...»). β. Κατανόηση της λειτουργίας των θεατρικών στοιχείων στη δραματοποίηση του ποιητικού λόγου, στην ένταση της σύγκρουσης και στην ανάδειξη του μηνύματος του ποιήματος. 6. α. Προσδιορισμός των ιστορικών αναφορών του ποιήματος και κατανόηση τους σύνδεσής τους με τη σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα («Ονήσιλος», «Σαλαμίνα», «βάρβαροι») β. Ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο η ιστορική εμπειρία διαμορφώνει τη συλλογική συνείδηση, αναδεικνύοντας την ανάγκη ιστορικής εγρήγορσης, ευθύνης και αντίστασης απέναντι στον εφησυχασμό. 7. α. Αναγνώριση της μορφής του Ονήσιλου ως διαχρονικού συμβόλου της κυπριακής ιστορίας και της πολιτισμικής κληρονομιάς β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το ποίημα αναδεικνύει διαχρονικές αξίες, όπως η ελευθερία, η αντίσταση, η ιστορική μνήμη και η ευθύνη απέναντι στον τόπο, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας.	
---	---	--

	Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες: 1. Στο πλαίσιο της δημιουργικής γραφής, οι μαθητές/μαθήτριες συνθέτουν δικό τους ποίημα, το οποίο συνομιλεί δημιουργικά με τον «Ονήσιλο» του Παντελή Μηχανικού, αξιοποιώντας σύμβολα ή ιστορικές μορφές της κυπριακής ιστορίας. 2. Οι μαθητές/μαθήτριες συζητούν τον τρόπο με τον οποίο ο Παντελής Μηχανικός αξιοποιεί τη μορφή του Ονήσιλου για να συνδέσει την αρχαία ιστορία με τα σύγχρονα ιστορικά βιώματα της Κύπρου και προβληματίζονται για τον ρόλο της λογοτεχνίας στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.	
	Κείμενο 11: Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «Στα στέφανα της κόρης του» (ΚΝΕΛ Γ΄, σελ. 118)	1
Δείκτες Επιτυχίας- Προσδοκώμενα Μαθησιακά- Αποτελέσματα- Εξεταστέα Οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση:	Δείκτες Επάρκειας-Διδακτέα	
1. Να διακρίνουν τα βασικά μορφικά χαρακτηριστικά της επώνυμης παραδοσιακής ποίησης και να τα διαχωρίζουν από τη νεωτερική - μοντέρνα ποίηση. 2. Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα το ποιητικό υποκείμενο (η «φωνή» που εκφράζεται στο ποίημα). 3. Να κατανοούν τη σημασία του ποιητικού λεξιλογίου και να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα της ποίησης.	1. α. Εντοπισμός βασικών χαρακτηριστικών της επώνυμης παραδοσιακής ποίησης στο ποίημα (στροφική οργάνωση, λυρικό ύφος, συνάφεια τίτλου και περιεχομένου) και διάκρισή τους από χαρακτηριστικά της μοντέρνας ποίησης β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η παραδοσιακή μορφή του ποιήματος ενισχύει τη συγκίνηση και αναδεικνύει το δράμα της κόρης και του αγνοούμενου πατέρα, μέσα από εικόνες όπως «Μπήκε απ' το νάρθηκα κρυφά και στάθηκε / πίσω από μια κολόνα» και «παίρνει ξανά τη θέση του στο χώμα». 2. α. Διάκριση ποιητικού υποκειμένου από τον δημιουργό του ποιήματος, Κυριάκο Χαραλαμπίδη β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το ποιητικό υποκείμενο αφηγείται με συγκρατημένο και λιτό τρόπο το δράμα της κόρης και του αγνοούμενου πατέρα, μέσα από εικόνες όπως «Μπήκε απ' το νάρθηκα κρυφά» και «παίρνει ξανά τη θέση του στο χώμα» 3. α. Κατανόηση της σημασίας των ποιητικών λέξεων και των βασικών συμβόλων του ποιήματος («τριάκόσια στρέμματα γης», «Ανατολή», «στέφανα», «Πράσινη Γραμμή», «χώμα»). Η ποιητική λέξη λειτουργεί συμβολικά και αποκτά ευρύτερο νόημα μέσα στο ποίημα. β. Ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο το ποιητικό λεξιλόγιο εκφράζει τον ανθρώπινο πόνο, την απώλεια, την προσφυγιά και την ελπίδα, μέσα από φράσεις όπως «στα βάθη της Ανατολής», «το ξεσκισμένο και φτωχό του δάκρυ» και «παίρνει ξανά τη θέση του στο χώμα».	

4. Να αναγνωρίζουν τα βασικά εκφραστικά μέσα της ποιητικής γλώσσας και να κατανοούν τη λειτουργία τους. 5. Να εντοπίζουν στα κείμενα κώδικες αμφισημίας, όπως η ειρωνεία, και να διακρίνουν τον τρόπο με τον οποίο ανατρέπει το έκδηλο νόημα του κειμένου. 6. Να αναγνωρίζουν στοιχεία θεατρικότητας στο λογοτεχνικό κείμενο. 7. Να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ιστορικά γεγονότα επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, διαμορφώνοντας την ατομική και συλλογική τους συνείδηση.	4. α. Εντοπισμός των βασικών εκφραστικών μέσων του ποιήματος (εικόνες, μεταφορά, αντίθεση, ειρωνεία) και αναγνώριση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων β. Ερμηνεία της λειτουργίας τους: • Εικόνες: αποδίδουν παραστατικά το δράμα του αγνοούμενου πατέρα («πίσω από μια κολόνα», «παίρνει ξανά τη θέση σου στο χώμα»), • Μεταφορά: «στα βάθη της Ανατολής», «Πράσινη Γραμμή», • Αντίθεση: η χαρά του γάμου αντιπαραβάλλεται με τον πόνο της απουσίας, • Ειρωνεία: ενώ όλοι γιορτάζουν, ο πατέρας παραμένει αόρατος και θεωρείται «ο ηλίθιος του χωριού». γ. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα εκφραστικά μέσα ενισχύουν τη συγκινησιακή ένταση και αναδεικνύουν το δράμα των αγνοουμένων. 5. α. Εντοπισμός στοιχείων ειρωνείας στο ποίημα και αναγνώριση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, όπως «Τον πήρανε για ηλίθιο του χωριού και τον αφήκανε στην ησυχία του.» β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η ειρωνεία ανατρέπει το έκδηλο νόημα του ποιήματος, αποκαλύπτοντας την αντίθεση ανάμεσα στην εξωτερική εικόνα του πατέρα και στην πραγματική του ταυτότητα, καθώς και ανάμεσα στη χαρά του γάμου και στο δράμα της απουσίας του. 6. α. Αναγνώριση στοιχείων θεατρικότητας στο ποίημα, όπως το σκηνικό, τα πρόσωπα, οι κινήσεις και η εξωτερική εικόνα του πατέρα, η οποία συμβάλλει στην εξέλιξη της σκηνής («Μπήκε απ' το νάρθηκα κρυφά», «στάθηκε πίσω από μια κολόνα», «σκούπισε με το μανίκι του», «παίρνει ξανά τη θέση του στο χώμα») β. Ερμηνεία της λειτουργίας των στοιχείων θεατρικότητας στην παραστατική απόδοση της σκηνής του γάμου, στην ένταση της συγκίνησης και στην ανάδειξη του δράματος του αγνοούμενου πατέρα. 7. α. Εντοπισμός στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς της Κύπρου που προβάλλονται στο ποίημα, όπως η ορθόδοξη παράδοση του γάμου, η ιστορική μνήμη, η οικογένεια, η μορφή του αγνοούμενου και η σχέση με τον τόπο («Πράσινη Γραμμή», «Ανατολή») β. Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το ποίημα αναδεικνύει διαχρονικές αξίες, όπως η οικογενειακή συνοχή, η αγάπη για την πατρίδα, η ιστορική μνήμη, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας. <u>Εισηγήσεις- Ενδεικτικές δραστηριότητες:</u> 1. Οι μαθητές/μαθήτριες συναναγιγνώσκουν το ποίημα «Στα στέφανα της κόρης του» με το ποίημα του Α. Παστελλά «Του Χρυσοσώτηρου» και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ως προς τη θεματική, το ιστορικό πλαίσιο, τη διαχείριση της απώλειας, τη μορφή των προσώπων και τα εκφραστικά μέσα.	
---	---	--

	2. Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν επιλεγμένα ποιήματα από την ποιητική συλλογή «Θόλος» και αναγνωρίζουν κοινά θέματα, σύμβολα και χαρακτηριστικά της ποιητικής γραφής του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, με έμφαση στην ιστορική μνήμη, τους αγνοούμενους, την πολιτισμική κληρονομιά και τη σχέση της ποίησης με τη σύγχρονη κυπριακή ιστορία.	
	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ)	
	Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, «Αστροφεγγιά»	2
	Για τους δείκτες επιτυχίας και επάρκειας, βλ. Βιβλίο Εκπαιδευτικού, https://sch.cy/sm/371/astrofengia_odigos_ekpaideftikou.pdf	
	ΠΥΡΗΝΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	8
	ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ / ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	2

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	
ΓΡΑΠΤΗ	ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ/ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΑ/ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ
Έναπρωειδοποιημένο διαγώνισμα διάρκειας 40΄ Σημείωση: Η εξέταση του Λογοτεχνικού Βιβλίου εντάσσεται στο προειδοποιημένο διαγώνισμα Β΄ τετρ.	- Προφορική επίδοση - Κατ' οίκον εργασία - Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης (διαθεματικές εργασίες, εργασίες τύπου Project, κ.ά.) - Συμμετοχή σε διαγωνισμούς Τελική εξέταση διάρκειας 135 λεπτών